

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
Харківський національний університет внутрішніх справ

Ю. М. Коломієць

ДЕРЖАВНЕ ПРАВО
ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Загальна частина

Навчальний посібник

Харків 2010

УДК 342(4/9)(075.8)
ББК 67.9(0)300я73
К 61

Рецензенти:

Марцеляк О. В. – д-р юрид. наук, професор,
начальник навчально-наукового інституту
підготовки фахівців міліції громадської безпеки
Харківського національного університету внутрішніх справ;
Серьогіна С. Г. – канд. юрид. наук, доцент,
завідуюча кафедрою державного будівництва
і місцевого самоврядування Національної юридичної
академії України ім. Ярослава Мудрого

Затверджено Вченою радою
Харківського національного університету внутрішніх справ,
протокол № 8 від 31.10.2008

Коломієць Ю. М.

К 61 Державне право зарубіжних країн : Загальна частина : навч.
посіб. / Ю. М. Коломієць ; МВС України, Харк. нац. ун-т внутр.
справ. – Х. : ХНУВС, 2010. – 211 с.

ISBN 966-610-151-3

Пропонований навчальний посібник базується на конституційних,
що стосуються організації конституційного ладу зарубіжних країн, гаран-
тій прав і свобод людини і громадянина, форм здійснення народовладдя,
конституційно-правового статусу органів державної влади і об'єднань
громадян, засад місцевого самоврядування в зарубіжних країнах.

Матеріал у посібнику подано відповідно до програми вищих юри-
дичних закладів освіти і адаптовано для вивчення відповідної пробле-
матики студентами, слухачами, курсантами ВНЗ МВС, а також слухача-
ми магістратури та юристами-практиками. Значну увагу приділено
висвітленню досвіду державотворення у країнах, які межують з
Україною і взаємовідносини з якими безпосередньо пов'язані з інтере-
сами нашої держави.

УДК 342(4/9)(075.8)
ББК 67.9(0)300я73

ISBN 966-610-151-3

© Коломієць Ю. М., 2010
© Харківський національний університет
внутрішніх справ, 2010

Зміст

ПЕРЕДМОВА.....	6
-----------------------	----------

Розділ 1 Предмет, джерела та система державного (конституційного) права зарубіжних країн

Виникнення та еволюція державного права зарубіжних країн	7
§ 2. Предмет державного (конституційного) права.....	12
§ 3. Методи державного (конституційного) права	12
§ 4. Система державного (конституційного) права як галузі права	13
§ 5. Джерела державного (конституційного) права.....	15
§ 6. Державно-правові (конституційно-правові) відносини	20
§ 7. Державне (конституційне) право як наука і як навчальна дисципліна	25
§ 8. Місце і роль державного (конституційного) права в системі права.....	28
Контрольні питання:	29

Розділ 2 Основи теорії конституції

§ 1. Сутність, зміст і форма конституції.....	30
§ 2. Еволюція конституції і конституційні реформи.....	35
§ 3. Функції і дія конституції.....	39
§ 4. Конституційний контроль.....	41
Контрольні питання.....	47

Розділ 3 Конституційно-правові основи суспільного ладу

§ 1. Поняття суспільного ладу	47
§ 2. Основні напрямки конституційного регулювання політичної системи	50
§ 3. Конституційне регулювання економічних, соціальних і духовно-культурних відносин.....	62
Контрольні питання:	67

Розділ 4 Конституційно-правовий статус людини і громадянина

§ 1. Права людини і права громадянина як основний елемент конституційного статусу особи: поняття та еволюція	68
§ 2. Співвідношення між конституційними правами, свободами та обов'язками	72
§ 3. Способи конституційного формулювання прав, свобод і обов'язків	74
§ 4. Види конституційних прав, свобод та обов'язків	76
§ 5. Рівність конституційних прав, свобод і обов'язків	81
§ 6. Обмеження конституційних прав і свобод.....	85
§ 7. Гарантії конституційних прав і свобод	87
§ 8. Громадянство і режим іноземців.....	89
Контрольні питання:	96

Розділ 5 Форми зарубіжних держав

§ 1. Форма держави як об'єкт конституційно-правового регулювання.....	96
§ 2. Форми правління в зарубіжних державах.....	99
§ 3. Форма державного (політико-територіального) устрою зарубіжних країн	107
§ 3. Державний режим	123
Контрольні питання:	133

Розділ 6 Конституційні форми безпосередньої демократії в зарубіжних країнах

§ 1. Виборче право зарубіжних країн.....	134
§ 2. Організація і порядок проведення виборів у зарубіжних країнах.....	139
§ 3. Виборчі системи зарубіжних країн	147
§ 4. Референдум у зарубіжних країнах.....	158
Контрольні питання:	160

Розділ 7 Конституційно-правовий статус вищих органів державної влади зарубіжних країн

§ 1. Глава держави в зарубіжних країнах.....	161
§ 2. Парламенти в зарубіжних країнах	167

§3. Уряд у зарубіжних країнах	173
§ 4. Судова влада в зарубіжних країнах.....	177
Контрольні питання:	183

Розділ 8 Територіальна організація публічної влади в зарубіжних країнах

§ 1. Загальна характеристика й основні принципи місцевого самоврядування	183
§ 2. Системи місцевого самоврядування	188
§ 3. Порядок формування органів місцевого самоврядування	192
§ 4. Компетенція органів місцевого самоврядування	197
Контрольні питання:	206

Список рекомендованої літератури..... 206

Передмова

Реформування системи органів публічної влади, трансформація принципів організації та функціонування всіх державно-владних інституцій та інститутів громадянського суспільства, а також принципова зміна підходів до визначення місця й ролі фізичної особи в системі взаємовідносин між людиною, суспільством і державою посилює інтерес громадськості до сучасних концепцій і теорій конституціоналізму та можливостей їх реалізації у вітчизняній державно-правовій практиці. Проте здійснення в Україні кардинальних демократичних перетворень неможливе без вивчення позитивного й негативного досвіду зарубіжних держав, оскільки саме такий підхід дає змогу виокремити найбільш актуальні та необхідні критерії й умови належного розвитку українського державотворення та гідного співіснування складових демократичного суспільства. Тому природною є потреба у нових підручниках і навчальних посібниках у даній галузі.

Орієнтація України на передові стандарти державотворення та організація суспільних відносин у зарубіжних країнах обумовлюють ту увагу, яка приділяється вивченню державного права зарубіжних країн у процесі підготовки кваліфікованих юристів. Системне вивчення навчальної дисципліни «Державне право зарубіжних країн» є необхідною складовою формування професійної правосвідомості сучасного фахівця-юриста та його кваліфікаційної відповідності європейським вимогам.

Саме наявність теоретичних знань щодо особливостей розвитку правових систем зарубіжних країн та їх інституцій, а також практичне врахування досвіду розв'язання подібних завдань дає змогу належним чином орієнтуватися у складних питаннях державо- та нормотворення, поєднувати та порівнювати практику державотворення в Україні зі світовими та європейськими нормами та стандартами, дозволить українському службовцю знаходити власні шляхи вирішення проблемних питань у його професійній діяльності.

Пропонований навчальний посібник базується на конституційних та інших нормативно-правових приписах, що стосуються організації конституційного ладу зарубіжних країн, гарантій прав і сво-

бод людини і громадянина, форм здійснення народовладдя, конституційно-правового статусу органів державної влади і об'єднань громадян, засад місцевого самоврядування в зарубіжних країнах тощо.

Матеріал у посібнику подано відповідно до програми вищих юридичних закладів освіти і адаптовано для вивчення відповідної проблематики студентами, слухачами, курсантами ВНЗ МВС, а також слухачами магістратури та юристами-практиками. Значну увагу приділено висвітленню досвіду державотворення у країнах, які межують з Україною і взаємовідносини з якими безпосередньо пов'язані з інтересами нашої держави.

Автор намагався чітко й доступно викласти максимум корисної інформації, подати матеріал таким чином, щоб читач, отримавши певні базові концептуальні знання з державного права зарубіжних країн, міг самостійно зорієнтуватися в розмаїтті наукових поглядів щодо основних конституційно-правових явищ.

Зрозуміло, що дані знання потрібно розширювати, оскільки життя вносить нові корективи та вимоги, і саме від того, чи зможемо ми їм відповідати, залежать перспективи становлення і розвитку України як повноправного члена світової спільноти.

Навчальне видання

КОЛОМІЄЦЬ Юрій Миколайович

**ДЕРЖАВНЕ ПРАВО
ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН**

Загальна частина

Навчальний посібник

Редактор, коректор, комп'ютерне верстання – *А. С. Тяпкін*

Формат 60x84/16. Ум.друк.арк. 12,31. Тираж 350 пр. Зам. № 6/84.

Видавець і виготовлювач –

Харківський національний університет внутрішніх справ,
просп. 50-річчя СРСР, 27, м. Харків, 61080

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3087 від 22.01.2008.